

Důvod brzkého odchodu matek z rodičovské dovolené do zaměstnání

Veronika Měrková

Bakalářská práce
2011

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Veronika MĚRKOVÁ**
Osobní číslo: **H080152**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Mateřství a kariéra**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti mateřství.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvalitativního výzkumu – rozhovorů.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BIERMANN, CH., RABER R. Maminkou ve čtyřiceti? Praha: Portál, 2006. ISBN 80-736-075-5.

HANÁKOVÁ, P. a kol. V bludném kruhu: mateřství a vychovatelství jako paradoxy modernity. Praha: Slon, 2007. ISBN 80-86429-49-0.

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. Vývojová psychologie. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-7169-195-X.

MIOVSKÝ, M. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.

MOŽNÝ, I. Rodina a společnost. Praha: Slon, 2006. ISBN 80-86429-58-X.

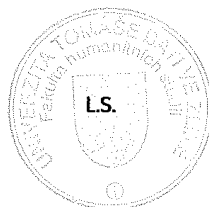
Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Jarmila Šťastná**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **20. ledna 2011**

Termín odevzdání bakalářské práce: **6. května 2011**

Ve Zlíně dne 20. ledna 2011

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně3.5.2011.....

.....Hesková Veronika.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(5) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce je zaměřena na problematiku brzkého odchodu matek z rodičovské dovolené do zaměstnání.

V teoretické části se pojednává o historii mateřství a zaměstnanosti žen, pojmech souvisejících s mateřstvím a seznamuje se současnou situací v problematice sladování mateřství a zaměstnání v České republice a v zahraničí.

Praktická část se zabývá především důvody, které vedly vybrané respondentky odejít dříve do zaměstnání. Také zkoumá, zda byla tato volba dobrovolným rozhodnutím ženy.

Klíčová slova: mateřství, zaměstnání, rodičovská dovolená, pracující matka

ABSTRACT

This bachelor's thesis focuses on early leaving of mothers from maternity leave to work..

The theoretical part concerns the history of motherhood, female employment, the terms related to motherhood, and introduces the current situation in the issue of coordinating motherhood and work in the Czech Republic and abroad. The practical part deals with the reasons for the selected respondents to leave early to work. It also examines whether the choice was a voluntary decision of the woman.

Keywords: motherhood, work, parental leave, working mother

Touto cestou bych chtěla poděkovat především Mgr. Jarmile Šťastné za pomoc při odborném vedení mé práce, cenné rady, ochotu a velkou trpělivost.

Mé poděkování patří také respondentkám za ochotu k poskytnutí rozhovoru a všem, kteří mne podporovali.

Motto:

„Aby mohla dávat nejen mléko, ale i med, musí být nejen dobrou matkou, ale také šťastným člověkem a toho mnoho lidí nedosáhne.“

Erich Fromm

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 HISTORIE MATEŘSTVÍ A ZAMĚSTNANOSTI ŽEN	13
1.1 HISTORIE MATEŘSTVÍ OD 17. STOLETÍ PO SOUČASNOST DLE BADINTEROVÉ	13
1.1.1 Absence lásky	13
1.1.2 Mateřská láska	14
1.1.3 Nucená láska	14
1.2 HISTORIE ZAMĚSTNANOST ŽEN OD DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY PO SOUČASNOST	16
2 MATEŘSTVÍ V INTERAKCI	17
2.1 MATEŘSTVÍ A RODIČOVSTVÍ	17
2.2 INTERAKCE ŽENA-MUŽ	19
2.2.1 Genderové stereotypy	20
2.3 INTERAKCE MATKA-DÍTĚ	21
2.3.1 Socializace kojence	21
2.3.1.1 Vztah s matkou	22
2.3.2 Socializace batolete	23
2.3.2.1 Vztah s matkou	23
2.3.3 Kvalita versus kvantita času stráveného s dítětem	24
3 SLAĐOVÁNÍ MATEŘSTVÍ A ZAMĚSTNÁNÍ	26
3.1 SLAĐOVÁNÍ MATEŘSTVÍ A ZAMĚSTNÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICE	27
3.1.1 Peněžitá pomoc v mateřství a rodičovský příspěvek	27
3.1.2 Možnosti hlídání dětí	28
3.2 SLAĐOVÁNÍ MATEŘSTVÍ A ZAMĚSTNÁNÍ V EVROPSKÉ UNII	31
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	34
4.1 CÍL VÝZKUMU A VÝZKUMNÝ PROBLÉM	34
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	34
4.3 DRUH VÝZKUMU A SBĚR DAT	35
4.4 VÝZKUMNÝ VZOREK	35
4.5 PŘÍPRAVA A PRŮBĚH VÝZKUMU	37
4.6 METODA VÝZKUMU	38
5 INTERPRETACE VÝZKUMU	39

5.1	DŮVODY BRZKÉHO ODCHODU DO ZAMĚSTNÁNÍ.....	40
5.2	FINANCE	40
5.3	PODPORA PARTNERA, RODINY A OKOLÍ	42
5.4	VOLNÝ ČAS ŽENY PŘED NÁSTUPEM DO ZAMĚSTNÁNÍ A NYNÍ.....	44
5.5	SPOKOJENOST ŽENY S ROZHODNUTÍM SKLOUBIT MATEŘSTVÍ A ZAMĚSTNÁNÍ.....	45
5.6	DOPLNŮJÍCÍ OTÁZKY	45
6	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	47
6.1	DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	48
	ZÁVĚR	49
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	50
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	53
	SEZNAM TABULEK	54
	SEZNAM PŘÍLOH	55

ÚVOD

Téma skloubení mateřství a zaměstnání mě zajímá už delší dobu, a to hlavně proto, že jsem s těmito matkami a jejich dětmi často v kontaktu.

Ženy, kterým hlídám děti, jsou většinou podnikatelky, které chodí do práce kvůli profesnímu růstu či alespoň jeho udržení a mateřství „na plný úvazek“ si tedy nemohou dovolit.

Během mého dobrovolnictví v rodinném centru, kde funguje také miniškolka pro děti od jednoho do tří let, mne překvapilo, kolik žen profesí jako sekretářka, zdravotní sestra či knihovnice si zde nechávají hlídat děti. To ve mně vzbudilo otázku, jaký je tedy důvod, že ženy, které si „nebudují kariéru“ odchází do zaměstnání dříve, než by musely. Slovu „kariéra“ bych se však chtěla v celé práci vyvarovat, protože má podle mého názoru v naší společnosti spíše pejorativní nádech.

Tomuto tématu se věnuje mnoho článků v časopisech pro ženy, bohužel je velmi obtížné vyhledat odbornější informace. A to byl další důvod, proč jsem se této problematice začala věnovat více.

V této práci bych se nechtěla zabírat tím, zda je brzký odchod matek do zaměstnání vhodný či nikoliv. To je dle mého názoru věc velmi individuální. Každé dítě je jiné, stejně tak každá matka je jiná. Některým dětem nedělá problém hlídání cizích osob, některé nesou i jen krátkodobé odloučení od matky velmi těžce. Proto se domnívám, že při rozhodování, zda skloubit mateřství a zaměstnání, by se měla brát k úvaze především osobnost a potřeby dítěte. V naší společnosti existuje mnoho předsudků, že matky, které odchází dříve do zaměstnání, své děti dostatečně nemilují a především, že jsou „kariéristky“, které upřednostňují pracovní život před tím osobním. V této souvislosti připomenu známé heslo „Spokojená matka = spokojené dítě“. To si myslím, že mluví za vše. Některým ženám na rodičovské dovolené nic nechybí, jiné však pocítují touhu po změně, chtějí se seberealizovat a vzdělávat. V pracovním procesu přijdou na jiné myšlenky a poté se svým dítětem zase plně věnují. A možná dokonce více, než matky, které se svým dítětem tráví dvacet čtyři hodin denně.

V každém tématu je vhodné ohlédnutí do minulosti, v tomto pak zvláště. Proto uvádím historii mateřství a zaměstnání hned v první kapitole práce. Poté následuje kapitola o mateřství a pojmy, které s ním úzce souvisí, konkrétně jde o vztah s dítětem a vztah s mužem. Jaká je

současná situace v problematice sladování mateřství a zaměstnání se čtenář dočte ve třetí kapitole, která umožní získat přehled o finanční podpoře státu, ale také o možnosti hlídání dětí, které se nejčastěji rodině nabízí. Pro zajímavost a porovnání uvádím také současnou situaci sladování mateřství a zaměstnání v Evropské unii.

V praktické části bych tedy chtěla zjistit skutečný důvod, proč ženy zvolily náročnou kombinaci mateřství a zaměstnání. Dále mne bude zajímat, zda nebyly k tomuto kroku donuceny ať už partnerem, zaměstnavatelem nebo tíživou finanční situací.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 HISTORIE MATEŘSTVÍ A ZAMĚSTNANOSTI ŽEN

Postoj k mateřství procházel v historii lidstva velkými změnami. Co je nyní pro nás nepochopitelné, bylo ještě před sto lety zcela běžné. Například (např.) využívat děti k práci nebo je považovat za malé dospělé. V první kapitole popíšu, jak se měnil pohled na mateřství v průběhu posledních tří set let, to znamená (tzn.) od doby, kdy lze hovořit o rodině podobající se té dnešní.

1.1 Historie mateřství od 17. století po současnost dle Badinterové

Francouzská socioložka Elizabeth Badinter ve své knize *Mateřská láska* (1998) podle mého názoru velmi dobře vystihla historickou přeměnu mateřství, proto jsem si do své práce vybrala právě její členění.

1.1.1 Absence lásky

Do poloviny 18. století byly názory na mateřství a výchovu dětí pro dnešní společnost velmi neobvyklé.

Vlivem křesťanství, velkou měrou také svatým Augustýnem byly malé děti považovány za symboly zla, prokletí a převtělení d'ábla. Byly počaty v hříchu a kojení dle svatého Augustýna dokonce působilo mravní zatracení dítěte. Je přinejmenším závažnější, že i když Ježíš Kristus měl děti rád a radil dospělým, aby se podobaly dětem, myšlenky svatého Augustýna přebírali pedagogové až do konce 17. století. Přičteme-li k tomu ještě vysokou úmrtnost dětí (až 27 %), nelze se divit, že si matky k dětem nebudovaly žádný citový vztah a o mateřské lásce nemohla být řeč. Dokládá to také skutečnost, kdy chudé francouzské ženy své děti často opustily a odcházely do města za výdělek kojit děti cizí (Badinter, 1998).

Jak dále uvádí Badinter (1998), jako začátek moderního pohledu na mateřství lze považovat vydání *Emila* od Rousseaua v roce 1762. Od té doby se stalo toto dílo, ale také myšlenka rodiny založené na mateřské lásce, zdrojem inspirace pro mnoho myslitelů a pohled na ženu a dítě se pomalu vynořoval z temných myšlenek svatého Augustýna.

Do českých zemí se však tato myšlenka dostala až na přelomu 18. a 19. století, kdy jej začínaly přebírat některé šlechtičny a postupně se tak dostávala do širších vrstev společnosti (Lenderová, Kopiczková, Burešová, 2009).

1.1.2 Mateřská láska

Jak uvádí Badinter (1998), díky vydání Rousseauova Emila vzniká nová filozofie, nové pojetí mateřství. Vydává se spousta knih, které ženám radí, jak pečovat o dítě a jak být dobrou matkou. Kojení je nyní považováno za nezbytnost. Žena je oslavována za nositelku života. Mateřství je ale její jediný úděl, a pokud by se chtěla věnovat i jiným činnostem například studiu nebo dokonce by děti nechtěla, čekalo by ji morální odsouzení a vyloučení ze společnosti.

„Romantický pohled na ženu jako nositelku a ochranitelku přírodních zákonitostí přežíval po celé 19. století a populární analogie mezi vývojem civilizace a vývojem jedince byly klíčové pro formování genderových modelů, jež ovlivňovaly moderní společnost a kulturu. Žena byla ztotožňována s primitivní nebo předindustriální érou, což znamenalo jak spojení s přírodou, tak s nižším stupněm civilizačního a psychického vývoje. Obliba ve srovnání ženy s přírodou a tradicí rostla s tím, jak stoupala popularita darwinistického modelu evoluce, který stavěl na protikladu mezi výbojnou a neklidnou maskulinitou a organickou a poddajnou feminitou“ (Pachmanová in Hanáková, Heczková, Kalivodová, 2006, s. 117).

Ještě na konci 19. století je žena označována za nižší vývojový stupeň než muž. Není tedy divu, že vžitý stereotyp ukládající ženě její jediný úděl-mateřství, velmi bránil ženské emancipaci (Pachmanová in Hanáková, Heczková, Kalivodová, 2006).

1.1.3 Nucená láska

Badinter (1998) uvádí, že v tomto období pokračuje přesvědčení, že žena je předurčena k výchově dětí a kromě péče o domácnost by se neměla věnovat ničemu jinému. Jejím nejdůležitějším úkolem je správně vychovat mravně způsobilé mladé občany. Na to, aby splnila své poslání, musí být dokonalou matkou dvacet čtyři hodin denně a být ztělesněním ctnosti, dobroty, odvahy a jemnosti zároveň. Jakýkoliv odpor či nesouhlas je nemyslitelný.

Cesta za vzděláním také nebyla vůbec jednoduchá, například lékařek bylo v roce 1928 jen 8,3 % z celkového počtu lékařů (Lenderová, Kopiczková, Burešová, 2009).

Jak dodává Možný (2002), ve třicátých letech minulého století se objevuje velký propad porodnosti (na jednu ženu vychází v průměru méně než dvě děti) a vystřídá ho velký poválečný baby-boom. Ten je v padesátých letech s nástupem komunismu opět zastaven, ale ne na dlouho, jelikož komunistický režim prodlužuje mateřskou dovolenou a zvyšuje i finanční

podporu rodin s dětmi. Následná „normalizace“ Husákovy režimu zapříčinila velký růst porodnosti. V Československu byl nejnižší věk prvorodiček v Evropě a téměř úplná sňatečnost.

Průměrný věk ženy při prvním porodu byl mezi 20 a 22 lety, v západní Evropě pak kolem 26 let (Sobotka in Hašková, 2009).

Faktory, které působily na růst plodnosti před rokem 1989, popisuje Hašková (2009):

- absence sexuální výchovy, nekvalitní hormonální antikoncepce
- omezení pracovních a studijních možností
- omezení volnočasových aktivit, především cestování
- nízký podíl vysokoškolsky vzdělaných osob
- rodina je vhodný prostředek k seberealizaci a k úniku před státní mocí
- pronatalitní opatření (výhodné půjčky, sociální výhody za třetí dítě, bytová politika).

K velké změně došlo po roce 1989, kdy mladé dívky s novými otevřenými možnostmi seberealizace začaly odkládat mateřství na pozdější dobu, přičemž tento trend pokračuje doposud (Možný, 2002).

Hašková (2009) připomíná skutečnost, že již v polovině 90. let klesla úhrnná plodnost v České republice pod 1,3 dítěte na jednu ženu.

V současné době se průměrný věk prvorodiček již přibližuje hranici 30 let, není tedy divu, že lékaři a sociologové bijí na poplach. Tím důvodem je skutečnost, že mnoho párů má problémy s otěhotněním a s vyšším věkem matky narůstá riziko vývojových vad a tím pádem i potratů.

Mnohdy se bohužel stává, že ženy zodpovědně odloží mateřství na dobu, až budou mít vyhovující pracovní pozici a jakmile se začnou pokoušet o dítě, zjistí, že to kvůli jejich vyššímu věku nebude tak jednoduché (Kuchařová, 2007).

Zaměstnání tedy u většiny žen neodmyslitelně souvisí s plánováním mateřství. Jak se měnila zaměstnanost žen v historickém kontextu, se pojednává v následující části práce.

1.2 Historie zaměstnanost žen od druhé světové války po současnost

Zaměstnanost žen se měnila nejen v závislosti na délce a výši poskytované mateřské dovolené, ale také s politickou situací země.

Jak uvádí Možný (2008), po druhé světové válce byla vysoká porodnost, která byla zapříčiněna návratem mužů z války a stáhnutím se k rodinnému krbu.

Naopak Maříková (2000), se na poválečné období dívá z jiného úhlu a uvádí, že mnohé ženy během druhé světové války ovdověly a musely se tedy samy postarat o rodinu. Často velmi tvrdě pracovaly, aby rodinu uživily a na děti už jim moc času nezbývalo.

Po tomto neveselém období, v padesátých letech, dochází k mírnému zlepšení a ženy se uplatňují na pozicích, jako je rolnice či dělnice. Šedesátá léta znamenají pro uplatnění ženy na trhu práce další pokrok, a to růst do oblasti administrativy a služeb. Tento růst pokračoval i v období let sedmdesátých, kdy se ve velké míře dostávají na trh práce více, než kdy dříve ženy středně a vysokoškolsky vzdělané. Dochází také k růstu manželských svazků ženy a muže s vysokoškolským vzděláním. V osmdesátých letech dochází ke kulminaci, co se týče nejvyššího podílu zaměstnaných žen ve školství, zdravotnictví, peněžnictví, obchodu, pohostinství, veřejné správě a ostatních veřejných službách (Maříková, 2000).

Wagnerová (2009) dodává, že socialistické období za sebou zanechalo vysoký standart rovnoprávnosti žen a mužů, vykoupený však velkým psychickým a fyzickým přetížením žen. Spojení pracovní a rodinné role bylo pro ženy mnohem náročnější, než nyní. Braly to však jako samozřejmost a úděl ženy. Tento růst zaměstnanosti žen mírně stagnuje v devadesátých letech, kdy dochází k velké nezaměstnanosti (v průměru 39 %) a současně vznikají feministická hnutí bojující za rovnoprávnost žen v pracovním procesu, která řeší dodnes velmi diskutovaná témata týkající se nízkého zastoupení žen v politice a vedoucích postech.

Domnívám se, že nízký podíl žen ve vedoucích postech a v politice je zapříčiněn také menším zájmem žen o tyto pozice, rovné příležitosti mužů a žen by však měly být samozřejmost. Matka, která se rozhoduje nad skloubením mateřství a zaměstnání musí brát, na rozdíl od mužů, v úvahu dva důležité aspekty. A to, jestli bude mít podporu u partnera a především, jak její odchod do zaměstnání ponese její dítě. O této problematice se čtenář dočte v následující části práce.

2 MATEŘSTVÍ V INTERAKCI

V této kapitole bych se chtěla zabývat pojmy, které k tématu mateřství neodmyslitelně patří, a tím je vztah s mužem a vztah s dítětem.

2.1 Mateřství a rodičovství

I když sama matkou nejsem, považuji mateřství za nejkrásnější období v životě ženy a zto-tožňuji se s názory Evy Rheinwaldové (2005), která mimo jiné uvádí, že mateřství by měla být především instinktivní záležitost. Je nesmysl řídit se doporučením psychologů, kdy je ideální věk pro založení rodiny, stejně tak je scestné řídit se posedle nejnovějšími příručkami „dokonalé matky“, které radí ženám v péči o dítě do posledního detailu a ženy tak ztrácí dar vycítit, co jim jejich dítě chce vlastně říct.

Mateřství, jako nejkrásnější období svého života rozhodně nevidí Maierová (2008), která ač sama matka dětí má mnohdy vyhrocené názory na mateřství, které by mnozí zařadili do zásad Nokidding, což je sdružení žen, které jsou dobrovolně bezdětné. Spolek Nokidding je prezentován v médiích svou nenávisí k dětem, avšak většina žen tohoto spolku má k dětem neutrální vztah, ale z jakéhokoliv důvodu své vlastní nechtějí.

Je zajímavé porovnat, jak se můžou názory na mateřství diametrálně lišit.

Melchiorová (2009) svým křesťanským pojetím považuje mateřství za smysl života, dar, víru projevovanou skutkem a dokonce i růst ve svatost. Jakoby v knize dokonce diktovala čtenářkám nutnost mít děti, obětovat se pro ně, trpět, vzdát se všeho ostatního a své děti bezpodmínečně milovat. Jedině tak je bude mít Bůh rád. Uvádí, že existují dvě velká průmyslová odvětví, která se vzájemně doplňují. Tím prvním je antikoncepce, prenatální screening a interrupce, které mají za cíl třídít a zabít lidský život. Druhým odvětvím je naopak umělá reprodukce, která se podle Melchiorové pokouší vytvářet lidský život tam, kde v něj nelze doufat.

Naopak Maierová (2008) už v předmluvě své knihy 40 důvodů, proč nemít děti se touze po dětech vysmívá a čtenářkám radí, aby děti neměly, že je to „ekologická hrozba planety“, která jim zničí nejméně na dvacet let život. Dodává, že jediný způsob, jak této „hrozbě“ zabránit, je účinná antikoncepce. Ženy, které své mateřství milují, označuje za hloupé naivky. Autorka lituje toho, že má děti a s nimi spojené povinnosti s péčí o domácnost a sní

o tom, jak by nyní mohla podniknout cestu kolem světa, kdyby děti neměla.

Knihu uzavírá výrokem, že mít děti v bohaté zemi je sobecké a navrhl by tedy sociální výhody pro ty, kdo se rozhodnou děti nemít.

S názorem, že v současné době vzniká tak zvaná (tzv.) posedlost mateřstvím řídicí se heslem „Dítě pro každého a za každou cenu“ však souhlasím.

„Mateřství je často neokázalou činností znamenající nezměrný přínos. Naši společnost přitahují spíše viditelné věci než neviditelné a spíše věci měřitelné než nezměrné. Proto se snažíme pomíjet podstatu mateřství a zatlačovat matky ještě dále do říše neviditelného. V důsledku tohoto začarovaného kruhu tedy o mateřství zpravidla moc nevíme, dokud se samy nestaneme matkami. Často pak můžeme podcenit, co vlastně mateřství obnáší“ (Melchiorová, 2009, s. 22).

Melchiorová (2009) uvádí, že mateřství, jakožto hodnota, která se nedá ničím změřit, ztrácí v dnešní době popularitu a oblíbenost. Matky totiž víc dávají, než dostávají a za svou snahu a odvedenou námahu nedostanou více peněz. Náhle se dostávají na spodní příčky společenského žebříčku a jejich snaha dokázat, že mají na víc, nebývá často vůbec přijata.

Nelze se tedy divit, že je zakládání rodiny odkládáno na stále pozdější dobu.

Možný (2008) navíc připomíná vynález, který zásadně ovlivnil historický vývoj rodičovství. Tím vynálezem je antikoncepční pilulka, která dává ženě možnost rozhodnout se kdy a kolik bude mít děti. Jak ale dodává, zatím jsme této hluboké civilizační změně příliš blízko, abychom její zásadní význam pochopili.

Pokud se žena rozhodne pořídit si dítě, čeká ji patrně nejvýznamnější přechod v jejím životě.

Alice Rossiová (in Možný, 2008) člení čtyři vlastnosti přechodu k rodičovství:

1. přechod k mateřství pod silným kulturním tlakem, což znamená, že v naší společnosti je samozřejmost mít děti,
2. přechod k mateřství, k němuž dochází i mimovolně neboli neplánovaným těhotenstvím,
3. nevratný přechod k mateřství, tzn., že se toto rozhodnutí nedá vzít zpět,
4. zlomový přechod k mateřství znamená narození dítěte, na které se nedá pozvolna připravit.

Sobotková (2001) uvádí, že mateřství s sebou nese určité přínosy, ale i oběti. Mezi přínosy řadí rozvoj vztahů, osobní naplnění, zdroj podnětů a mezi jeho oběti jmenuje zpomalení kariéry ženy, finanční znevýhodnění a omezení osobní svobody.

Ať už má mateřství své výhody či nevýhody, myslím si, že by bylo nejlepší, kdyby si na to každá žena přišla sama a rozhodla se pro mateřství až tehdy, kdy bude sama cítit tu správnou chvíli. A pokud se rozhodne dítě nemít, společnost by to měla respektovat.

K početí dítěte jsou však potřeba dva a o vztahu muže a ženy se pojednává níže.

2.2 Interakce žena-muž

K navazování vážnějších partnerských vztahů, sňatků a k zakládání rodiny dochází nejčastěji v období mladé dospělosti, kterou Vágnerová (2000) zařazuje mezi 20. až 35. rok života, Krejčířová (2006) pak mezi 20 a 30 lety.

A proč se to děje právě v rané dospělosti vysvětluje Erikson (in Vágnerová, 2000), který považuje za hlavní úkol mladé dospělosti **dosazení intimacy**, což je protiklad povrchních vztahů. Člověk s vyvinutou stabilní identitou je jistější a vyrovnanější a dovede navázat citový vztah, ve kterém je schopen se části své identity vzdát ve prospěch tohoto partnerství. Touha po založení rodiny je přirozenou součástí vývoje vztahu a dnešní „třicátníci“ na rozdíl od doby, kdy se narodili, se již nemůžou spoléhat na finanční podporu státu a založení rodiny si tedy musí dobře rozmyslet. S narozením dítěte souvisí větší finanční náklady a ty Hašková (2009) rozděluje do dvou skupin:

- přímé náklady, které představují skutečné finanční výdaje na dítě
- náklady ztracených příležitostí souvisí se skutečností, že čas, který rodiče věnují dítěti, by mohli využít jinak. To bývá důvod nižšího počtu dětí u dvoukariérových manželství.

Norvilleová (2009) tvrdí, že základními kameny dobrého vztahu je láska, vzájemná úcta a tolerance. Pokud by se žena rozhodla odejít dříve do zaměstnání a neměla by podporu u partnera, nebylo by to pro ni jednoduché a takový vztah by neměl dlouhé trvání.

2.2.1 Genderové stereotypy

V této práci nelze opomenout ani téma gender a s ním spojené genderové role a stereotypy, které provází celé mateřství a péči o dítě.

„Gender je pojem označující nikoli biologické, ale sociální aspekty pohlaví.

Gender studies je obor zabývající se tím, jak jsou sociální a kulturní faktory příčinou rozdílů v mužském a ženském chování“ (Jandourek, 2007, s. 90).

Genderové stereotypy výchovy

Muži se vlivem socializace učí být soupeřiví a čestní a také se jim se škole učitelé věnovali více, než dívkám. Stejně jako je ve vyučování více vyvolávali a méně přerušovali.

Ženy se musí mnohem více snažit, pokud se chtějí prosadit. Často musí bojovat o slovo a jejich názory nejsou brány vážně. A pokud se přidají ještě výroky typu „ženy se nikdy nemohou naučit matematiku“, „ženy nemají abstraktní myšlení“, může vzniknout tzv. **naučená bezmocnost** (Kubátová, 2010).

Dle Seligmana (in Nakonečný, 1999, s. 65) je „naučená bezmocnost očekávání, že konsekvence je nezávislá na vlastní volní reakci, což a) snižuje motivaci chtít tuto sekvenci kontrolovat, b) interferuje ve schopnosti naučit se, že vlastní reakce konsekvenci skutečně kontrolovat“.

Tradiční role ženy je vychovatelka a hospodyňka, u muže je to pak tvůrce společnosti a živitel rodiny. Moderní společnost však počítá se ženou jako s pracovní silou, stejně tak rostoucí materiální nároky dnešní rodiny vyžadují zaměstnání obou manželů mimo domov. Druhá polovina 20. století je charakterizována zvyšující se vzdělaností a kvalifikací žen, které usilují o seberealizaci mimo rodinu. Péče o rodinu a výchova dětí je však nadále nejčastěji spojována se ženou (Plaňava, Pilát, 2002).

2.3 Interakce matka-dítě

Dětství představuje vývojovou etapu člověka a tvoří ho tato období: novorozenecké, kojenecké, batolecí, předškolní věk, mladší školní věk, starší školní věk a adolescence.

Jelikož se tato práce zabývá ženami, které se rozhodly sladit mateřství a zaměstnání a mají dítě v kojeneckém nebo batolecím období, v následující kapitole tato období popíšu a zaměřím se především na jejich socializaci a vztah s matkou.

2.3.1 Socializace kojence

Kojenecký věk je období od jednoho měsíce do jednoho roku dítěte.

Jak uvádí Vágnerová (2008), Erikson nazval toto období receptivní fází, což znamená **otevřenost vůči okolnímu světu**. S tím souvisí potřeba stimulace a potřeba učení. V tomto období je tedy velmi důležité, aby mělo dítě dostatek podnětů a tím získávalo zkušenosti se sebou samým i s okolním světem. Aby se ale kojeneček světu otevřel, musí mít uspokojenou potřebu jistoty a bezpečí, bez níž by se mohl cítit ohroženě.

Pokud má tuto potřebu uspokojenou, je potřeba přiměřené stimulace, která podle Vágnerové (2008) aktivizuje bdělost a je předpoklad rozvoje různých schopností a dovedností a také základem kontaktu s prostředím.

A právě kontakt kojence s prostředím prochází několika fázemi:

1. fáze základní sociální orientace

Jedná se o období prvních tří měsíců života, přičemž první dva měsíce je dítě především soustředěno samo na sebe a na prožitky svého vlastního těla (Spitz in Vágnerová, 2008).

Jak dále uvádí Vágnerová (2008) postupně dochází k rozvoji zájmu dítěte o okolní svět, především o živé bytosti. Koncem třetího měsíce již kojeneček reaguje na obličej člověka a objevuje se první sociální úsměv.

2. fáze sociálně diferencující

Jak uvádí Matějček (in Vágnerová, 2008) v této fázi, která je diferenciována mezi 3. až 6. měsícem života se začínají objevovat první sociální hry.

3. fáze pokračující sociální diferenciaci

Je vymezeno mezi 6. až 9. měsícem života.

Spitz (in Vágnerová, 2008) popisuje tuto fázi jako stadium specifického objektu, kterým je obvykle matka.

Ve věku 6. a 7. měsíce kojeneček rozlišuje hlasy a obličej, bezpečně tedy pozná cizí osoby, ze kterých může mít strach, zvláště pokud není na blízku osoba, u které se cítí bezpečně (Vágnerová, 2008).

Jak uvádí Matějček (1999), toto období se u dětí objevuje v různé intenzitě, u některých dříve, u některých později, ale dá se to považovat za známku zdravého vývoje.

2.3.1.1 Vztah s matkou

Specifický citový vztah dítěte k mateřské osobě se rozvíjí v plné síle kolem 7. a 8. měsíce života. V té době dítě protestuje, když si ho matka nevšimne, když je někde nechá a jde pryč, domáhá se její přítomnosti, bojí se cizích lidí, výrazně začíná dávat přednost někomu z těch „svých“ před všemi ostatními. To je současně i doba, kdy jeho kognitivní čili intelektové schopnosti ve vývoji postoupily natolik, že je právě schopno rozlišovat známé a neznámé, přičemž to známé je bezpečné a to neznámé je nebezpečné. Zdravý přírodní mechanismus ve službách zachování života v něm budí úzkost tváří v tvář neznámému, neboť

v neznámém se potencionálně skrývá nebezpečí života. Obranou proti této úzkosti je přítomnost někoho, kdo je dárce jistoty, na koho je spolehnutí. Nikoliv tedy rozkoš a tlumení takových duševních nepříjemností jako je úzkost jsou se vší pravděpodobností těmi rozhodujícími činiteli citového vztahu dítěte k jeho prvotním vychovatelům (Matějček, 2003).

Jak dále uvádí Matějček (2005) všechna dosavadní zkoumání ukazují, že ona základní psychologická potřeba životní jistoty se naplňuje v citových vztazích. Má-li nás někdo rád, přinejmenším se necítíme na tomto světě osamělí, bezmocní a opuštění. Jistota v citovém vztahu znamená konec osamělosti.

Podle Řičana (in Vágnerová, 2008) je pocit jistoty a bezpečí s mateřskou osobou předpoklad pro vytvoření vnitřní jistoty a stability.

V období mezi 6. a 9. měsícem dítě prožívá podle Mahlerové (in Vágnerová, 2008) tzv. **psychologické narození**, protože si začne uvědomovat samu sebe a dokáže odlišit sebe od mateřské osoby.

Tím se změní jeho vztah nejenom k sobě, ale i k matce a okolí. Ovlivňuje to také další rozvoj jeho osobnosti. Pokud se chová matka k dítěti chladně a lhostejně a dítěti se nedostává uspokojení pocitu bezpečí, může dojít k citové subdeprivaci až deprivaci. To pak může být příčinou u řady vývojových poruch osobnosti, které se projevují ve vztahu k jiným lidem i k sobě samému (Langmeier, Matějček in Vágnerová, 2008).

Jak dále uvádí Vágnerová (2008), pokud v tomto citlivém období raného vývoje citový vztah dítě nezažilo, nebude pak schopno navázat stabilní a jistý vztah. Dále bude mít pravděpodobně problém s navázáním důvěry a s vlastním sebehodnocením.

2.3.2 Socializace batolete

Batolecí období trvá od jednoho roku do zhruba do tří let a je typické svým výrazným rozvojem v oblasti osamostatňování z různých vazeb. Dítě si již plně uvědomuje vlastní existenci, a tak se pouští objevovat širší okolí (Vágnerová, 2008).

Podle Krejčířové (2006) toto nadšení z objevování světa bývá často eliminováno dospělými, což u dítěte může vyvolat násilné či odmítavé reakce. Celé toto období je tedy označováno za **fázi vzdorů** nebo také fázi negativismu. Tato fáze se projevuje u dětí v různé míře a intenzitě. U některých je jen sotva postřehnutelná, u jiných se nedočkáme jiné odpovědi, než „ne“.

Erikson (in Vágnerová, 2008) nazval tento věk obdobím autonomie. Například vazba na matku se v tomto období uvolňuje, stále je ale potřeba pevné vedení, kontrola a potvrzení jeho kompetencí.

Co se týče vztahu s okolím, tak obavy z cizích lidí, které se objevovaly v prvním roce života, mizí obvykle na počátku druhého roku (Vágnerová, 2008).

Jak uvádí Krejčířová (2006), kolem druhého roku dochází k navazování vztahů s vrstevníky, ale dalo by se říci, že si děti hrají spíše vedle sebe, než spolu. Ke spolupráci a soupeřivosti dochází ve třetím roce života.

2.3.2.1 Vztah s matkou

Chuť objevovat svět typická právě pro batolecí období se projeví i ve vztahu s matkou. K separaci by ovšem mělo docházet postupně a pozvolna, aby byla zachována jistota dítěte.

S tím souvisí i **znovusbližovací fáze**, kdy se dítě například fyzicky vzdálí od matky, ale po krátké době pocítí úzkost a vrací se zpátky k matce, kde nachází stále ještě velmi důležitý pocit bezpečí (Mahlerová in Vágnerová, 2008).

Vágnerová (2008) dělí separaci na dva druhy:

- Aktivní – dítě se samo vzdaluje od matky a může se kdykoliv vrátit.
- Pasivní – dítě je od matky odloučeno a nemůže situaci nijak ovlivnit.

S tím souvisí pojem **separační úzkost**, což je strach dítěte z odloučení od matky či jiné mateřské osoby.

V roce 1952 rozdělili separační úzkost Bowlby a Robertson (in Langmeier, Matějček in Vágnerová, 2008) takto:

- 1. **fáze protestu**, kdy se dítě aktivně pokouší přivolat matku zpět,
- 2. **fáze zoufalství**, kdy dítě postupně ztrácí naději v návrat matky a uzavírá se do sebe,
- 3. **fáze odpoutání od matky** – dítě se upíná na jinou osobu, která ho neodmítá.

První fáze je známkou normálního vývoje, tato fáze je popsána v kapitole výše, jelikož se objevuje už v 7. měsíci života, u některých dětí ale i kolem 1,5 roku.

Těžká fáze separační úzkosti se objevovala nejčastěji v nemocničních zařízeních, kdy byly malé děti izolovány od matek a byl jim zamezen kontakt s nimi provázen zdůvodněním „aby děti ještě více nebrečely“. Od tohoto krutého přístupu se naštěstí postupně ustupovalo a nyní je již umožněna přítomnost matky po celou dobu hospitalizace dítěte, čímž se často i zrychlí doba léčby.

2.3.3 Kvalita versus kvantita času stráveného s dítětem

Často se hovoří o tom, zda je skloubení mateřství a zaměstnání vhodné, či nikoliv. Já se domnívám, že se často opomíjí velmi důležitý aspekt, a to kvalita času stráveného s dítětem. K tomuto úhlu pohledu se zmiňuji již v úvodu práce, nyní předkládám i názory odborníků.

Zkušenosti znalců ukazují, že dítě nejvíc poškozuje nedostatek láskyplné péče a správného vedení. Jsou matky, jež zůstávají s dětmi doma a nenávidí svou roli. Cítí se nedocenené a vyřazené z aktivního života. Své deprese, nervozitu a hněv si vylévají pak na dětech. Tako-

vé matky dítěti neprospějí stejně jako ty, které celý den drhnou byt, nakupují, jsou vytížené společenským životem a děti jsou pro ně pouze zdrojem nesvárů a hádek. Proto je lepší uvažovat o kvalitě matky, a ne o pracující či „nepracující“ ženě. Nezáleží tolik na délce času stráveného s dítětem jako na jeho kvalitě. Pokud si zaměstnaná matka najde po práci dost času a věnuje se dítěti, nemusí trpět pocity viny, že ho zanedbává. K tomu ovšem musí přispět i otec, který pomáhá a poctivě se dělí o povinnosti spojené s chodem domácnosti (Rheinwaldová, 2005).

Co se týče vlivu brzkého odchodu matek do zaměstnání na děti, panuje mezi odborníky řada neshod.

Například anglický pediatr a psychiatr John Bowlby (in Možný, 2008) v řadě studií dokládá, že zbavení mateřské péče má pro dítě neblahé důsledky. Zdůrazňuje hlavně potřebu individualizované osobní vazby a dodává, že i krátkodobá deprivace vede nejen k nespavosti, nechutenství a hubnutím, ale také ke snížení odolnosti vůči infekcím.

Matějček (2005) s tímto názorem souhlasí a dodává, že nic nedokáže nahradit láskyplnou mateřskou péčí. Zvláště negativní postoj má k jeslím, které se údajně snaží vést výchovu odborně a jsou pro vývoj dítěte škodlivá.

Naopak Říčan (2004) zastává opačný názor a s jistou opatrností tvrdí, že batolata jsou za určitých okolností velmi psychicky odolná a není tedy nutné se touto problematikou příliš zabývat.

Já bych se nepřikláněla ani k jednomu názoru, domnívám se, že pravda je někde uprostřed.

3 SLAĎOVÁNÍ MATEŘSTVÍ A ZAMĚSTNÁNÍ

Nyní se dostáváme k samotnému jádru věci, kde se pokusím nastínit několik druhů pohledů na pracující matku.

Tradiční model muže živitele a matky pečovatelky je navzdory dnešnímu vyššímu vzdělání žen hluboce zakořeněn v mnoha rodinách. Rozhodnout se mezi dítětem a povoláním, k tomu nutí ženy právě ti jejich kolegové a nadřízení, pro něž je tradiční varianta rozdělení rolí samozřejmá. Běžné tvrzení „zaměstnané matky dělají všechno polovičatě – děti i zaměstnání“ zasahují i ty nejsebevědomější matky na nejslabším místě. Nemálo zaměstnaných žen skutečně pociťuje ostrý rozpor mezi prací a rodinou. (Biermann, 2006).

Již v první polovině 20. století byly formulovány tři **postoje k zaměstnanosti vdaných žen**:

1. **konzervativní stanovisko** znamenalo zásadu, že ženy by neměly pracovat, ale pouze se věnovat dětem a domácnosti. Jsou tak vychovávána i mladá děvčátka, zatímco chlapci se učí osamostatnit se, vzdělávat se a vydělat si peníze. Tento směr byl aktuální do druhé světové války a nyní už prakticky neexistuje
2. **neokonzervativní stanovisko** předpokládá, že žena pracuje, než se vdá a poté zůstává doma až do doby, kdy už děti její péči tolik nepotřebují. Samozřejmostí je i péče o nemohoucí prarodiče dětí
3. **egalitární přístup** představuje model, kdy ženy chodí do práce a dítě bývá většinou v jeslích. Protože se ale ukázal tento model jako nevyhovující z důvodu časté absence matek, které pečovaly o nemocné děti, délka mateřské dovolené se zvyšovala. Bylo to paradoxně v době, kdy v západních zemích byl průběh zcela opačný a náš model brzkého odchodu matek do zaměstnání byl pro mnohé vzor (Možný, 2008).

Profesní role ženy:

Jak uvádí Vágnerová (2000), profesní role zvyšuje sociální status ženy a zvyšuje její sebevědomí. Pokud žena navíc zvládá i péči o děti, má sice více povinností, ale její prestiž se ve společnosti mnohonásobně zvyšuje.

Postoj ženy k profesi rozděluje Vágnerová (2000) na tři základní varianty:

Ta první je chápána jako **méně významný doplněk role manželky a matky** a jeho hodnota je pouze ekonomická. Do této kategorie patří nejčastěji ženy s nízkou kvalifikací, které nemají potřebu profesně soupeřit se svými partnery.

Druhá varianta staví na **stejnou úroveň roli manželky i roli matky** a je zde riziko konfliktů mezi oběma partnery.

Třetí variantou je **profesní role převažující nad rolí matky**. Tento postoj je však velmi vzácný a objevuje se pouze u žen, které mají velmi vyhraněný hodnotový systém a potlačeny biologické potřeby.

3.1 Sladování mateřství a zaměstnání v České republice

Jakým způsobem je žena v době mateřství finančně podporována zaměstnavatelem a státem, je přibliženo níže. Dále je nastíněn výčet nejčastěji zvolených variant hlídání dětí.

3.1.1 Peněžítá pomoc v mateřství a rodičovský příspěvek

Peněžítá pomoc v mateřství

Peněžítá pomoc v mateřství (PPM) je dávkou nahrazující příjem ženy.

PPM poskytuje ženě, která porodila dítě, po dobu 28 týdnů mateřské dovolené, a to od počátku 8. až 6. týdne před očekávaným dnem porodu. Ženě, která porodila dvě nebo více dětí, se poskytuje nejdéle po dobu 37 týdnů. Narodí-li se dítě mrtvé, nebo odmítne-li žena o dítě pečovat, poskytuje se PPM po dobu 14 týdnů.

Na tuto dávku má nárok pouze žena, která byla v posledních dvou letech před porodem plátkyní alespoň 270 dnů nemocenského pojištění. U osob samostatně výdělečně činných (dále OSVČ) je další podmínkou nároku na peněžitou pomoc v mateřství účast na nemocenském pojištění jako OSVČ po dobu aspoň 180 kalendářních dnů v posledním roce přede dnem počátku podpůrčí doby.

Ženy, které nemají odpracovaný požadovaný počet hodin, mají nárok pouze na rodičovskou dovolenou a smí tedy čerpat rodičovský příspěvek pouze v prodloužené míře (Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky, 2011).

Rodičovský příspěvek

Nárok na rodičovský příspěvek dle § 30 zákona č. 117/1995 Sb. má rodič, který po celý kalendářní měsíc osobně celodenně a řádně pečuje o dítě, které je nejmladší v rodině.

Rodič si může zvolit délku čerpání rodičovského příspěvku po dobu:

a) dvou let věku dítěte

O tuto variantu však může požádat pouze rodič, který má nárok na PPM ve výši alespoň 380 Kč za kalendářní den.

Rodič tedy pobírá rodičovský příspěvek ve zvýšené výměře 11 400 Kč za měsíc do 24 měsíců věku dítěte.

b) tří let věku dítěte

Tuto formu může pobírat pouze rodič, který má nárok na PPM nebo nemocenské poskytnuté v souvislosti s porodem,

V základní výměře se jedná o částku 7600 Kč měsíčně do 36 měsíců věku dítěte.

c) čtyř let dítěte

Pokud rodič nepobíral PPM, má nárok pouze na pomalejší čerpání, a to je v základní výměře 7 600 Kč do 9 měsíců věku dítěte a dále ve snížené výměře 3 800 Kč do 48 měsíců věku dítěte.

Rodič ale nesmí dávat své dítě mladší tří let do jeslí či podobných zařízení déle, než na pět kalendářních dnů v kalendářním měsíci a dítě tam nesmí strávit déle, než čtyři hodiny denně (§ 30 odst. 2 Zákona č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů).

3.1.2 Možnosti hlídání dětí

Dříve, než se žena rozhodne jít do zaměstnání dříve, musí vyřešit hlavní a mnohdy nelehkou otázku, a to kdo bude její dítě hlídat. Možností existuje celá řada.

Pokud žena chce stále pobírat rodičovský příspěvek, smí své dítě dávat hlídat do školky maximálně 5 dní v měsíci.

Dále uvádím výčet nejčastěji volených variant hlídání dětí pracujících matek.

Otec na rodičovské dovolené

Zatímco žena může nastoupit na mateřskou a poté na rodičovskou dovolenou, muž má právo nastoupit pouze na rodičovskou dovolenou (Bartáková, 2009).

I když se v současné době o této možnosti hovoří více, stále je zde pouhé 1 % mužů, kteří jsou alespoň pár měsíců oficiálně na rodičovské dovolené.

Tuto možnost nejčastěji volí páry, kdy žena vydělává mnohem více než muž a finanční situace rodiny by se tedy po nástupu ženy na rodičovskou dovolenou výrazně zhoršila. Dále to jsou muži na volné noze či momentálně nezaměstnaní (Bakalář, 2002).

Velmi překvapující jsou výsledky průzkumu konaného v roce 2004 Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí, kdy 67 % dotazovaných mužů a 61 % dotazovaných žen uvedlo, že pokud zůstane na rodičovské dovolené muž, není to v pořádku (Marksová-Tominová, 2009).

Prarodiče

Dříve často využívaná možnost dnes stále upadá z důvodu pozdějšího odchodu prarodičů do důchodu, ale také z důvodu velké vzdálenosti, která rodinu s prarodiči dělí.

Marksová-Tominová (2009) vyzdvihuje velký potenciál v tomto způsobu hlídání dětí, avšak dodává, že mnoho rodin už se s výchovnými postupy svých rodičů neztotožňuje a raději své dítě svěří kvalifikovanější osobě.

Chůva

Tento způsob hlídání dětí je rozšířený hlavně ve větších městech a u časově vytížených rodičů. Děti hlídají nejčastěji studentky s pedagogickým či zdravotnickým vzděláním nebo důchodkyně, které mají rády děti. Tato práce se dá dělat i na živnostenský list, kdy žena hlídá dítě i více než 60 hodin týdně. Existuje také bezpočet agentur, které klientům zaručí zodpovědné a zkušené chůvy (Dörphinghaus, 1990).

Jesle

I když prošly jesle po roce 1989 velkou proměnou, většina populace je má stále spojeny s nemocničním prostředím a neosobním přístupem k dětem.

Matějček (2005) je i přes velký pokrok v posledních letech nedoporučuje, a to z hlediska vývojového. Dodává, že nejrůznější šetření potvrdila předčasnou kolektivizaci batolat za škodlivou.

Marksová-Tominová (2009) naopak uvádí, že žádná podobná šetření nikdy nebyla provedena a jesle nejsou v ničem škodlivé. Je však třeba správně zvolit vhodné zařízení. Těch je ale bohužel velmi málo. V Česku je v provozu pouze 46 jeslí, ve Zlínském kraji jsou 4, na Karlovarsku a Liberecku tato zařízení chybějí úplně.

Dnes chodí do jeslí pouhé 1 % dětí, toto číslo chce Evropská unie zvýšit až na 33 %, a to v rámci Paktu pro rovné postavení žen a mužů v tzv. Barcelonských kritériích. EU zatím přijala argumentaci Česka o potřebném zohledňování specifické situace země (Labusová, 2011)

Mateřská centra

Mateřské centra nabízí volnočasové aktivity nejen pro matky s dětmi, v nabídce služeb lze u mnohých naléznout i rekvalifikační a vzdělávací kurzy a mnohé další aktivity.

Jsou celorepublikově registrována v Síti mateřských center.

Denní matka

System oblíbený v zahraničí, u nás se teprve vyvíjí.

Jedná se o překlad z německého Tagesmutter a jak uvádí Dörpinghaus (1990), typická denní matka je žena v sousedství, která je sama na rodičovské dovolené a přibere si k sobě domů na hlídání děti další.

Firemní zařízení

Firemní miniškolky jsou určeny pro děti zaměstnanců ve věku obvykle od jednoho do tří let, školky pak pro děti od tří do šesti let. Bohužel firmu od založení takového zařízení často odradí velmi složitá a zdlouhavá administrativa. Obecně je ale očekáván velký růst zařízení tohoto typu, jelikož skýtá mnoho výhod pro zaměstnance i zaměstnavatele.

3.2 Sladování mateřství a zaměstnání v Evropské unii

Situace v některých zemích Evropské unie (EU) je natolik rozdílná, že by si podle mého názoru ženy v Česku měly více vážit toho, jak je k nim stát, co se týče délky rodičovské dovolené velkorysý.

Ve většině zemí EU je to, co je u nás diskutované téma standart a nikdo se nepozastavuje například nad údajnou škodlivostí jeslí, jako je tomu u nás. Chůvy jsou ve Velké Británii natolik samozřejmé, jako u nás mateřská škola samozřejmou součástí předškolního vzdělávání.

Po dobu mateřské dovolené pobírají ve všech členských zemích EU matky peněžitou pomoc v mateřství. Její výše a délka se však velmi liší.

Jak uvádí Gola (2009), v České republice trvá **mateřská dovolená** celkem 28 týdnů, v sousedním Německu pouze 14 týdnů, což je nejméně z celé EU. V Česku na ni nastupují ženy obvykle 8 týdnů před porodem, v Belgii je to pouhý týden před očekávaným termínem porodu.

Nejděší **rodičovská dovolená** je v Česku, kdy si žena může zvolit až 4 roky, nejkratší je ve Velké Británii a na Kypru, kde trvá pouhých 13 týdnů. Rodičovský příspěvek je poskytován buď v paušální podobě, nebo v závislosti na výši předchozího výdělku ženy. V Estonsku a Slovinsku ženy pobírají 100 % svého předchozího příjmu, v Itálii pouze 30 %. V Česku, ale také v Belgii, Polsku, Rumunsku, Slovensku, Rakousku či Lucembursku ženy pobírají rodičovský příspěvek v paušální podobě. To znamená, bez ohledu na výši jejich předchozího příjmu pobírají všechny ženy rodičovský příspěvek ve stejné výši.

Podíváme-li se na oblast placené otcovské dovolené, zjistíme, že i v této sféře jsou velké rozdíly. Např. Dánský model umožňuje muži placenou dovolenou v období 2 týdnů po porodu ve výši 100 % mzdy. Ve Slovinsku mají muži nárok na 15 dní otcovské dovolené, při níž dostávají 100 % platu (Bartáková, 2009).

Gola (2009) uvádí zajímavý přehled délky rodičovské dovolené ve vybraných zemích EU:

Tabulka 1 Maximální délka RD v EU

Země	Max. délka rodičovské dovolené
Belgie	3 měsíce
Česko	4 roky
Dánsko	52 týdnů
Finsko	158 pracovních dní
Francie	3 roky
Irsko	3 měsíce
Itálie	10 měsíců
Kypr	13 týdnů
Maďarsko	3 roky
Německo	12 měsíců
Nizozemí	3 měsíce
Polsko	3 roky
Rakousko	24 měsíců
Rumunsko	2 roky
Řecko	3,5 měsíce
Slovensko	3 roky
Slovinsko	1 rok
Španělsko	3 roky
Švédsko	480 dní
Velká Británie	13 týdnů

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

V praktické části bakalářské se zaměřuji na hlavní důvody, které vedly matky z Uherského Hradiště odejít do zaměstnání dříve, než za tři roky po porodu svého nejmladšího dítěte.

4.1 Cíl výzkumu a výzkumný problém

Hlavním cílem výzkumu je **zjistit, proč se matky dětí mladších tří let rozhodly skloubit mateřství a zaměstnání.**

Dílčím cílem je **zjistit, zda nebyly k tomuto rozhodnutí přinuceny ať už partnerem/manželem, zaměstnavatelem, tíživou finanční situací či jinými činiteli.**

Výzkumný problém jsem definovala:

Jaký je hlavní důvod, že matky dětí mladších tří let odchází do zaměstnání?

4.2 Výzkumné otázky

- Jaké byly okolnosti rozhodnutí ženy sladit mateřství a zaměstnání?
- Byla žena, která se rozhodla skloubit mateřství a zaměstnání donucena partnerem/manželem zvolit tento krok?
- Pociťovala žena, která se rozhodla skloubit mateřství a zaměstnání dostatečnou podporu partnera/manžela?
- Měly matky před nástupem do zaměstnání dostatek možností k seberealizaci?
- Byla volba skloubit mateřství a zaměstnání skutečně dobrovolným rozhodnutím ženy?
- Cítí se žena spokojená s rozhodnutím skloubit mateřství a zaměstnání?
- Má vliv na rozhodnutí ženy skloubit mateřství a zaměstnání skutečnost, že s nimi byla jejich matka na rodičovské dovolené krátkou dobu?
- Má vliv na rozhodnutí ženy skloubit mateřství a zaměstnání tíživá finanční situace rodiny?
- Byla žena donucena svým zaměstnavatelem jít dříve do práce, než plánovala?

4.3 Druh výzkumu a sběr dat

Zvolila jsem kvalitativní výzkum, a to z důvodu osobního kontaktu s respondentkami, díky němuž bych měla dosáhnout lepšího porozumění jejich problému do hloubky.

Kvalitativní výzkum v humanitních vědách označuje různé přístupy ke zkoumání pedagogických jevů, kdy do popředí nevystupuje kvantifikace empirických dat, ale jejich podrobná kvalitativní analýza (Maňák, Švec, 2004).

Metodu sběru dat jsem použila polostrukturovaný rozhovor orientovaný na problém, který mi umožňuje přímé reakce na odpovědi respondentek a zachová tak kontinuitu rozhovoru.

4.4 Výzkumný vzorek

Do výzkumného vzorku respondentů byly zařazeny 3 ženy z Uherského Hradiště na rodičovské dovolené ve věku od 24 do 35 let, které žijí s partnerem nebo manželem, pracují nejméně 20 hodin týdně a mají jedno až dvě děti, z nichž jedno je mladší 3 let.

Původně jsem plánovala provést rozhovory s pracujícími ženami, které mají dítě mladší jednoho roku, ale bohužel ty, které se mi podařilo zkontaktovat, nebyly k poskytnutí rozhovoru ochotné. Proto jsem svá kritéria změnila a obrátila se na provozní vedoucí miniškolky Rolnička v rodinném centru Akropolis, o. s. v Uherském Hradišti paní Jitku Králíkovou, která oslovila dle mých kritérií pět žen, z nichž se tři ozvaly a projevíly ochotu k poskytnutí rozhovoru.

Základní informace o respondentkách jsem pro lepší přehlednost seřadila do následující tabulky:

Tabulka 2 Základní informace o respondentkách

Respondentka	Věk	Povolání	Věk dětí	Vzdělání	Délka rodičovské dovolené	Čas strávený v práci	Nástup do práce od věku dítěte
Marie	32	kadeřnice	2 ^{3/4} , 7	středoškolské	4 roky	20 h/týden	17 měsíců
Irena	34	realitní makléřka	2 ^{1/2} , 15	středoškolské	3 roky	30 h/týden	28 měsíců
Eva	25	barmanka	2 ^{1/2}	základní	4 roky	40 h/týden	18 měsíců

Doplňující informace jsou seřazeny následovně:

Tabulka 3 Doplnující informace o respondentkách

	místo rozhovoru	charakter	způsob vyjadřování
Marie	pracoviště	extrovert	rychlá a hlasitá mluva, někdy až nesrozumitelná a roztržitá, vstřícná, ochotná, komunikativní, pokoušela se na otázky odpovídat co nejpodrobněji
Irena	pracoviště	introvert	tichá mluva, ochotná, spolupracující, odpovědi stručné, ale promyšlené a srozumitelné
Eva	domov	extrovert	i přes časté vyrušování dcerou byla schopná dobře se soustředit na odpovědi, ochotná, vstřícná, odpovědi byly promyšlené a vyčerpávající

Shrnutí

- Průměrný věk respondentek je 30,3 let (aritmetický průměr).
- Všechny respondentky zapadají do vývojového období mladé dospělosti vymezeným Vágnerovou (2008).
- Průměrný věk nejmladšího dítěte respondentek (počítaný aritmetickým průměrem) je 2,58 let.
- Nejmladší děti respondentek zapadají dle Vágnerové (2008) do batolecího období.

4.5 Příprava a průběh výzkumu

S výběrem respondentů mi pomáhala provozní vedoucí miniškoly Rolnička v rodinném centru Akropolis, o. s. v Uherském Hradišti paní Jitka Králíková. Podle mých kritérií vybrala pět žen, které jsme oslovily emailem s prosbou o poskytnutí rozhovoru. Tři ženy odpověděly a projevíly ochotu ke spolupráci. Kvůli velké časové vytíženosti potencionálních respondentek nebylo jednoduché domluvit termín rozhovoru, proto také jsou dva rozhovory realizovány na pracovišti žen po skončení jejich pracovní doby. Třetí rozhovor proběhl v bytě respondentky. Rozhovory se uskutečnily v období března a dubna 2011 v Uherském Hradišti. Dva rozhovory proběhly v klidném prostředí, kde se ženy mohly soustředit na své odpovědi, poslední rozhovor byl často přerušován dcerou respondentky a byla tak narušena návaznost rozhovoru.

Respondentky souhlasily s pořízením zvukové nahrávky a po přečtení podepsaly souhlas s poskytnutím rozhovoru. Po zapnutí diktafonu jsem se představila, seznámila respondentky ještě jednou s tématem mé práce a znovu se ujistila, zda souhlasí s nahráváním na diktafon. Jak uvádí Švařířek, Šedřová (2007), základní otázky rozhovoru by měly být rozděleny na úvodní a hlavní.

V úvodních otázkách rozhovoru jsem od respondentek zjišťovala základní informace, jako je jejich věk, povolání, vzdělání a jiné. V těch hlavních mne zajímaly důvody brzkého odchodu do zaměstnání, postoj partnera/manžela, okolí a další důležité okolnosti. Ukázka mnou pokládaných otázek je přiložena v příloze.

Pro zachování anonymity respondentek jsem změnila jejich jména.

4.6 Metoda výzkumu

Po provedení rozhovorů byla provedena **transkripce**, po níž následovala **redukce prvního řádu**, která podle Miovského (2006) učiní přepis plynulejším a usnadní následnou analýzu dat.

Po této úpravě jsem si rozhovory ještě několikrát přečetla a data jsem si připravila k analýze **metodou barvení textu**, kterou jsem uskutečnila v „papírové“ podobě. Z rozhovorů vyplynuly kategorie diskutovaných témat, které jsem rozdělila a v textu barevně zaznačila vždy, když se o daném tématu hovořilo.

Z rozhovorů vyplynuly kategorie témat-trsy, pod které jsem seskupila odpovědi respondentek vztahující se k určitému trsu. Podle Miovského (2006), je **metoda vytváření trsů** nástroj, jak seskupit určité výroky do skupin, např. dle rozlišení jevů či případů. Tento způsob umožnil přehlednější vyvozování výsledků výzkumu.

5 INTERPRETACE VÝZKUMU

Díky metodě vytváření trsů nám vznikly kategorie diskutovaných témat, ke kterým následně seřadíme otázky a odpovědi z rozhovorů, vztahující se k danému trsu. Nebude chybět ani shrnutí jednotlivého trsu.

Přehled kategorií:

- Důvody brzkého odchodu do zaměstnání
- Finance
- Podpora partnera, rodiny a okolí
- Volný čas ženy před nástupem do zaměstnání a nyní
- Spokojenost ženy s rozhodnutím skloubit mateřství a zaměstnání
- Doplnující otázky

Z tohoto přehledu je zřejmé, že se kategorie vzájemně ovlivňují. Pokud žena nemá podporu partnera, pravděpodobně nebude spokojená se svým rozhodnutím sladit pracovní a rodinný život. Stejně tak asi nebude mít volný čas sama pro sebe. A právě nedostatek volného času či touha po seberealizaci může být jeden z důvodů brzkého odchodu matek do zaměstnání.

Pro lepší přehlednost se řídím následující strukturou:

Podnadpis značí název trsu

Tučné písmo označuje otázku v rozhovoru a jméno respondentky.

Kurzívou označují výzkumné otázky (objevují se vždy na začátku trsu)

Podtržené písmo značí shrnutí jednotlivé sekce

V některých oblastech otázka v rozhovoru uvedena není, jelikož by měla sugestivní charakter a mohla tak ovlivnit pravdivost výroku respondentky.

Vysvětlení značek v textu:

(()) popis tazatele

... přechod mezi nedůležitými částmi textu

(NV) nedokončená věta

5.1 Důvody brzkého odchodu do zaměstnání

Jaké byly okolnosti vašeho rozhodnutí skloubit mateřství a zaměstnání?

Výzkumná otázka: Jaké byly okolnosti rozhodnutí ženy sladit mateřství a zaměstnání?

Marie: „Sárinka měla půl roku a já jsem přemýšlela, jako zvažovala jsem, co budu dělat potom...jako jak pujdu z mateřské a napadlo mě tady toto jako taková živnost... jsem si svým způsobem splnila svůj sen... jsem prostě potřebovala mít pocit, že ta rodina nebude zabezpečená jen od toho manžela... hodně o tom každý diskutoval, co bude dělat...že není práce.“

Irena: „Jejda, to je těžké. Já ani nevím. Tak jsem si říkala, že začnu dřív ((hledat práci)).“

Eva: „Přítel přišel o práci. A mně se v té době vlastně naskytlo jít do práce, jenom brigádně, tak jsem vlastně šla a tak nějak to zůstalo.“

Došli jsme k závěru, že u Ireny a Marie se vlivem okolí vyvinul strach z následné nezaměstnanosti, proto chtěly jít problému naproti a situaci začaly řešit dříve. U respondentky Evy byl hlavní důvod ekonomický, doplněný přáním odreagovat se od stereotypu.

5.2 Finance

Výzkumná otázka: Má vliv na rozhodnutí ženy skloubit mateřství a zaměstnání tíživá finanční situace rodiny?

Tato otázka v rozhovoru nezazněla, protože by měla příliš sugestivní charakter. Uvádím tedy úryvky textu, kdy se respondentky této výzkumné otázky ve svých výrociích dotýkaly.

Marie: „Jsem prostě potřebovala mít pocit, že ta rodina nebude zabezpečená jen od toho manžela... vlastně jsem byla v takovém tlaku toho, že každá koruna dobrá, že hodně o tom každý diskutoval.“

Irena: „Tak jsem zjistila, že to bude asi těžké najít ((práci)), tak jsem si chtěla udělat nějaký kurz k tomu, že by to bylo výborné...Tak jsem si říkala, že začnu dřív...nijak mě to neomezovalo(finančně). Pokud mně schází peníze, tak platí manžel. “

Eva: „Přítel přišel o práci. A mně se v té době vlastně naskytlo jít do práce, jenom brigádně, tak jsem vlastně šla a tak nějak to zůstalo. Protože mně vlastně po dvaceti dvou měsících

Adélky přešla mateřská na tři tisíce osm set. Nebo mateřská, rodičák. No takže vlastně jako důvody celkem jasné.

Finance hrály určitou roli při rozhodování ženy, zda skloubit zaměstnání a mateřství (respondentky Marie a Eva).

Jak se změnila finanční situace rodiny po narození dětí?

Marie: „Tak jsme se víc uskromnili a museli jsme se uskromnit... Hodně, protože když já jsem nevydělávala a manžel jediný vydělával, takže já pro toto období jsem se vlastně rozhodla, že půjdu podnikat, abych nemusela být závislá na státu.“

Irena: „Víceméně trošičku určitě... než jsme se přestěhovali, tak manžel dojížděl jen na víkendy, to jsme nesdíleli domácnost. A teď jak jsme koupili ten baráček, manžel začal dělat ve Zlíně, takže to už byla jedna domácnost, takže já to ani nemůžu tak nějak porovnat, protože to bylo všechno nanovo.“

Eva: „No, jako dost. Protože jsme předtím pracovali ve Skotsku a vydělávali jsme si docela dobré peníze, takže jako to se docela dost změnila. ...No ale změnila dost, to je jasné. Ale ne nějakým způsobem, že by jsme nevyšli nebo takto.“

Po narození dětí se musely respondentky uskromnit. (respondentky Marie, Irena, Eva).

A jak máte s partnerem/manželem vyřešené financování potřeb rodiny?

Marie: „Tak když potřebuju, tak samozřejmě partner zaplatí veškeré jakýž nájem, to jsou ty pravidelné splátky. Já zaplatím, když jdu na nákupy nebo takové. Běžné potřeby, jako pro děcka když je něco potřeba, ale hlavní jako výdělečný člověk v té rodině je partner, protože já vlastně veškeré investice, co vydělám, se snažím vrážet do reklamy.“

Irena: „Tak to máme rozdělené. Manžel platí inkaso a úvěr, co máme půjčený na barák. A vlastně chod domácnosti, to platím já.“

Eva: „V podstatě dohromady. Nemáme nic rozdělené, jako že by jeden platil nájem, druhý potraviny a tak. Máme jakoby společnou kasu.“

Respondentky mají s partnerem/manželem rozdělené financování potřeb rodiny (respondentky Marie, Irena).

Splácíte hypotéku? Máte nějaké dluhy?

Marie: „Ano, jen hypotéku.“

Irena: „Ano, vlastně ten úvěr.“

Eva: „Ne.“

Respondentky Marie a Irena s manželem splácí hypotéku.

Dospěli jsme tedy k závěru, že finance hrají určitou roli v rozhodování ženy, zda skloubit mateřství a zaměstnání. Respondentka Eva uvedla, že to byl hlavní důvod vedoucí k jejímu odchodu do zaměstnání. I když nyní přítel opět vydělává, neplánuje s prací skončit, protože je s touto formou příjmu spokojená. Respondentce Marii sice vadila finanční závislost na partnerovi, ale nebyl to hlavní důvod jejího brzkého odchodu do zaměstnání. U respondentky Ireny se neprokázala žádná souvislost mezi financemi a brzkým nástupem do zaměstnání.

5.3 Podpora partnera, rodiny a okolí**A jak reagoval váš partner, když jste mu řekla, že byste šla do práce?**

Výzkumná otázka: Pociťovala žena v době svého rozhodnutí skloubit mateřství a zaměstnání dostatečnou podporu partnera/manžela?

Marie: „Tak ten mě podpořil teda maximálně. Určitě nevěděl dopředu, do čeho půjde. Ale vždycky za každé situace, která nastala, tak mě vždycky podpořil. Takže úplně perfektní.“

Irena: „No jako podporoval mě v tom.“

Eva: „Tak vlastně nebyl vůbec proti, protože vlastně přišel o práci, takže byl rád. ((smích))“

Ženy pociťovaly v době svého rozhodnutí skloubit mateřství a zaměstnání dostatečnou podporu partnera/manžela. (respondentka Marie, Irena, Eva)

Otázky v rozhovoru nezazněly, proto zde uvádím výtah z textu.

Výzkumná otázka: Byla žena, která se rozhodla skloubit mateřství a zaměstnání donucena partnerem/manželem zvolit tento krok?

Výzkumná otázka: Byla volba skloubit mateřství a kariéry skutečně svobodným rozhodnutím ženy?

Marie: „Zvažovala jsem, co budu dělat potom...jako jak půjdu z mateřské a napadlo mě tady toto jako taková živnost...tak jsem si svým způsobem splnila svůj sen“.

Irena: „Protože já když jsem šla na mateřskou, tak mě zrovna skončil pracovní poměr, takže já jsem jakoby bez práce. Tak jsem chtěla hledat dřív nějakou práci, třeba zkrácený úvazek, i kdyby na celý úvazek jsem našla, tak bych asi šla.

Eva: „No první v podstatě, když přišel přítel o práci. A mně se v té době vlastně naskytlo jít do práce, jenom brigádně, tak jsem vlastně šla a tak nějak to zůstalo.“

Všechny tři respondentky pociťovaly v době rozhodování, zda skloubit mateřství a zaměstnání velkou oporu v partnerovi/manželovi a jejich rozhodnutí bylo z jejich vlastní vůle. (Respondentka Marie, Irena, Eva)

A jinak rodina jak na to reagovala, když jste začala chodit do práce?

Marie: „Úplně perfektní. Celá rodina kompletně.“

Irena: „Taky mě podporovali.“

Eva: „Tak pozitivně, nesetkala jsem se s žádnými negativními ohlasy třeba.“

Všechny tři respondentky cítily oporu v rodině. (respondentka Marie, Irena, Eva)

A když jste nastoupila do té práce, tak pozorovala jste třeba nějaké negativní ohlasy z okolí?

Marie: „Ne. Až na to, že prostě pár takových těch přátel...Já říkám, že úspěch se neodpouští.“

Irena: „Žádné negativní ohlasy, naopak.“

Eva: „No, já osobně ne. Jakože je možné, že někdo má nějaké řeči, ale neslyšela jsem ani nic podobného zatím.“

Ani jedna respondentka nepocítila negativní ohlasy z okolí na svůj brzký odchod do zaměstnání. Pouze respondentka Marie zažila závist ze strany svých přátel.

5.4 Volný čas ženy před nástupem do zaměstnání a nyní

A co vám nejvíc scházelo v době, kdy jste byla doma na rodičovské dovolené?

Výzkumná otázka: Měly matky v době mateřské a rodičovské dovolené před nástupem do práce dostatek možností k seberealizaci?

Marie: „Nescházelo mi vůbec nic. Opravdu, nic...Chodila jsem cvičit dvakrát týdně a vlastně jsem dělala powerjógu, takže to bylo období, kdy jsem si na sebe udělala čas, ale bylo to, než jsem chodila do práce...ono potom člověk když začne chodit do práce, tak si potom úplně jinak váží ten čas s tou rodinou jako.“

Irena: „Pokud jsme seděli pořád doma, to mně jako trošku vadí být zavřená, přes to léto ani ne, ale přes tu zimu. Tak jsme vyhledávali nějaké ty kroužky a tak...A sama taky, to právě v tyto chvíle hlídal manžel, takže to bylo v pohodě.“

Eva: „Já prožívám tu mateřskou, ten rodičák úplně bez problémů...Když jsem potřebovala prostě vypnout nebo volno, tak jsem poprosila mamku nebo přítele, že jsem šla ven.“

A uděláte si čas aj sama na sebe?

Marie: „Možná jo, jednou za měsíc v neděli idu k paní masérce, protože mám problémy k páteři... Když jsem byla první rok na mateřské, tak jsem chodívala cvičit dvakrát týdně, ale ono potom člověk když začne chodit do práce, tak si potom úplně jinak váží ten čas s tou rodinou. Pro mě je takový nadstandard se sebrat a jít cvičit, takže to řeším tak, že jdu třeba běhat a malá se mnou pojede třeba vedle s kolem. Ale už ten čas trávíme spolu.“

Irena: „Určitě. ((smích)) Chodím na zumbu jednou týdně a pak ještě na kroužek keramiky.“

Eva: „No jako po pravdě většinou si jdu sednout za kamarádkami si povykládat v klidu. My máme dohodu, že když chce jít on, tak jde a když chcu jít já, tak jdu. A to dítě si pohlídáme.“

Ukázalo se, že Irena a Eva si našly na sebe čas před nástupem do zaměstnání i nyní. Naopak Marie pociťuje velkou změnu a veškerý volný čas se snaží být pouze s rodinou.

5.5 Spokojenost ženy s rozhodnutím skloubit mateřství a zaměstnání

Takže jste spokojená s tou volbou?

Výzkumná otázka: Cítí se žena spokojená s rozhodnutím skloubit mateřství a zaměstnání?

Marie: „Jsem... jsem si svým způsobem splnila svůj sen... Obrovsky moc jsem toho získala, ale vlastně ale dost taky ztratila. Ale nelituju toho, su šťastná.“

Irena: „Tak zatím jsem spokojená, ale nevím ještě, jak to dopadne.“

Eva: „Ano, protože mi to vlastně vyhovuje zatím... Ale já jsem spokojená. Kdybych si myslela, že to není pro ni dobré, tak tam prostě chodit nebudu. Jako teďka už na těch financích ani tak nezáleží, takže s malou trávím času dost, nemám s tím problém.“

Všechny tři respondentky jsou se svou volbou skloubit mateřství a zaměstnání spokojené.
(respondentka Marie, Irena, Eva)

5.6 Doplnující otázky

A víte, jak dlouho byla vaše matka s vámi na rodičovské dovolené?

Výzkumná otázka: Má vliv na rozhodnutí ženy skloubit mateřství a zaměstnání skutečnost, že s nimi byly jejich matky na rodičovské dovolené krátkou dobu?

Marie: „Moje mamka byla se mnou rok... Já jsem byla v jeslích.“

Irena: „Jeden rok a potom šla do práce a já do jeslí.“

Eva: „Já jsem šla do školky jen proto, abych tam vůbec šla, jakože před školou. Takže čtyři a půl roku... jako jsme tři ((sourozenci)). Ale vím, že se všema to tak měla, protože vlastně pracovala doma.“

Zde se souvislost neprokázala, jelikož Marie i Eva, ačkoliv chodily už od svého roku do jeslí, byly se svým prvním dítětem plně na rodičovské dovolené tři a čtyři roky.

Výzkumná otázka: Byla žena donucena svým zaměstnavatelem jít dříve do práce, než plánovala?

Na poslední výzkumnou otázku nelze odpovědět, jelikož se ukázalo, že všechny tři respondentky se neměly kam vrátit a nastupovaly tedy na mateřskou (rodičovskou) dovolenou s vědomím, že si budou muset najít nové zaměstnání.

6 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Nyní se pokusím shrnout výsledky výzkumu a zodpovědět cíle a výzkumné otázky, které jsem si stanovila v počátku praktické části.

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, proč se matky dětí mladších tří let rozhodly skloubit mateřství a zaměstnání.

Došli jsme k závěru, že u Ireny a Marie se vlivem okolí vyvinul strach z následné nezaměstnanosti, proto chtěly jít problému naproti a situaci začaly řešit dříve. Paní Marie si navíc splnila založením kadeřnictví svůj sen a vytvořila si tak pozvolna stálou klientelu. U respondentky Evy byl hlavní důvod ekonomický, doplněný přáním odreagovat se od stereotypu.

Dílním cílem pak bylo zjistit, zda nebyly k tomuto rozhodnutí přinuceny ať už manželem/partnerem, tíživou finanční situací či jinými činiteli.

Ukázalo se, že rozhodnutí skloubit mateřství a zaměstnání bylo **svobodnou volbou všech tří respondentek**. Pouze u respondentky Evy byl patrný určitý vliv ztráty zaměstnání partnera a tím i zhoršení finanční situace, na kterou Eva dobrovolně reagovala. I nyní, kdy rodina finančně nestrádá, v zaměstnání zůstává, protože jí tento způsob odreagování vyhovuje.

První výzkumná otázka mapovala **okolnosti rozhodnutí** ženy sladit mateřství a zaměstnání. Ukázalo se, že okolností bylo více. Jednalo se především o finance a vliv okolí.

Ve druhé výzkumné otázce jsme zjišťovali **podporu manžela/partnera při rozhodnutí ženy skloubit mateřství a zaměstnání** a dospěli jsme k názoru, že všechny tři respondentky pocítovaly a stále také pocítoují **dostatečnou podporu** svých protějšků.

Ve třetí výzkumné otázce nás zajímalo, zda měly matky v době před nástupem do zaměstnání dostatek možností a prostoru k seberealizaci a zjistili jsme, že **všechny ženy si na sebe udělaly v této době pravidelný čas k odreagování se**.

Ve čtvrté výzkumné otázce jsme se ptali na to, zda byla volba skloubit mateřství a zaměstnání skutečně svobodným rozhodnutím ženy a ukázalo se, že **všechny tři respondentky se rozhodly pro tento krok z vlastní vůle bez jakýchkoliv jiných činitelů**.

Pátá výzkumná otázka zkoumala **spokojenost ženy s rozhodnutím**, zda skloubit mateřství a zaměstnání a ujistila nás, že **všechny tři respondentky jsou s touto volbou spokojené**.

V šesté výzkumné otázce nás zajímalo, zda je nějaká **spojitost, pokud i s nimi byla jejich matka na rodičovské dovolené krátkou dobu**. Irena a Marie byly sice už od roku v jeslích, ale se svými prvními dětmi byly na rodičovské dovolené tři a čtyři roky, proto se zde **žádná spojitost neprokázala**.

V sedmé výzkumné otázce nás zajímalo, zda měla vliv na rozhodnutí ženy skloubit mateřství a zaměstnání **tíživá finanční situace** a ukázalo se, že **určitý vliv to mělo na rozhodnutí Marie**, protože nechtěla být na svém manželovi finančně závislá. **Eva uvádí zhoršenou ekonomickou situaci rodiny jako důvod** vedoucí k jejímu nastoupení do zaměstnání. Naopak **Irena zde žádný vliv neshledává**.

Na poslední výzkumnou otázku, která zjišťovala **vliv zaměstnavatele**, nelze odpovědět, jelikož se ukázalo, že **všechny tři respondentky se neměly kam vrátit** a nastupovaly tedy na mateřskou (rodičovskou) dovolenou s vědomím, že si budou muset najít nové zaměstnání.

6.1 Doporučení pro praxi

Výsledky výzkumu jsou přínosem pro rodinná, mateřská a jiná vzdělávací centra, která vytváří kurzy zabývající se sladěním pracovního a rodinného života. Jedná se například o výukový kurz financovaný Evropským sociálním fondem v České republice Perspektiva pro aktivní rodiče, který ženám usnadňuje návrat z rodičovské dovolené do zaměstnání. Výsledky této bakalářské práce tak mohou sloužit jako podklad nejen tvůrcům motivačních bloků daných výukových kurzů, ale také uživatelům, jenž tyto kurzy navštěvují.

O tuto práci projevila zájem již řada žen navštěvující mateřské centrum, které řeší danou problematiku a stěžují si na nedostatek ucelené literatury.

ZÁVĚR

Pro svou bakalářskou práci jsem zvolila problematiku sladování rodinného a pracovního života a jsem s touto volbou velmi spokojená. Utvrdila jsem se v tom, že bych se chtěla tímto tématem zabývat nadále.

Teoretická část měla za cíl umožnit čtenáři nahlédnout do problematiky sladování pracovního a rodinného života. Popsala jsem v ní historii mateřství a zaměstnanosti žen, dále následovala kapitola popisující mateřství a také vztah ženy s mužem a dítětem. Další kapitola seznámila se současnou situací v problematice sladování mateřství a zaměstnání nejen v České republice, ale i v Evropské unii.

Cílem výzkumné části bylo zjistit, proč se matky dětí mladších tří let rozhodly skloubit mateřství a zaměstnání a také zjistit, zda se jednalo o jejich dobrovolné rozhodnutí. Oba cíle byly splněny. Zjistili jsme, že hlavním důvodem, proč ženy odcházely dříve do zaměstnání, byl především strach z následné nezaměstnanosti, který jim hrozil. Dalšími okolnostmi byly finance, vliv okolí a touha po seberealizaci. Rozhodnutí pokusit se skloubit mateřství a zaměstnání bylo jejich dobrovolné.

Myslím si, že je v České republice sestaven systém státní sociální podpory dobře, ale ať už vědomě nebo ne, matka na rodičovské dovolené je průměrně na tři roky vyčleněna do ústraní a poté se ze dne na den musí vrátit do pracovního procesu na plný úvazek, čehož se pochopitelně mnoho žen bojí.

Vzhledem k tomu, že se u všech tří respondentek projevil strach z následné nezaměstnanosti, myslím si, že by bylo daleko vhodnější umožnit ženě postupný přechod mezi mateřstvím a zaměstnáním, a to formou zkrácených úvazků, práce doma či větší možnosti vzdělávání během rodičovské dovolené. I když je stát velkorysý v délce rodičovské dovolené, její výší prakticky dává muži povinnost uživit rodinu a ženy řadí do ústraní.

Pokud by se tedy ženám umožnilo např. od jednoho roku dítěte pracovat na zkrácený úvazek, nechávat si dítě hlídat ve státních předškolních zařízeních déle, než pět dní v měsíci, bylo by to výhodnější nejen pro ženu samotnou, ale také pro zaměstnavatele.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BADINTER, E. *Materská láska od 17.storočia po súčasnosť*. Bratislava : ASPEKT, 1998. ISBN 80-85549-04-2.

BAKALÁŘ, E. *Průvodce otcovstvím, aneb, Bez otce se nedá (dobře) žít*. Praha : Vyšehrad, 2002. ISBN 80-7021-605-0.

BARTÁKOVÁ, H. *Cesta zpátky : návrat žen po rodičovské dovolené na trh práce v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009. ISBN 978-80-210-5012-9.

BIERMANN, Ch. *Maminkou ve čtyřiceti?* Praha : Portál, 2006. ISBN 80-7367-075-5.

DÖRPHINGHAUS, E. *Meine Kinder und mein Chef : Mütter im Beruf*. Zürich : Kreuz Verlag, 1990. ISBN 3268000924.

FIALOVÁ, E., ŠTĚPÁNKOVÁ, M., MARKSOVÁ-TOMINOVÁ, M. *Dostaňte zákon na svou stranu: Jak sladovat rodinu a práci?* Praha : Gender studies, 2010. ISBN 978-80-86520-33-9.

HANÁKOVÁ, P., HECZKOVÁ, L., KALIVODOVÁ, E. *V bludném kruhu : mateřství a vychovatelství jako paradoxy modernity*. Praha : SLON, 2006. ISBN 80-86429-49-0.

HAŠKOVÁ, H. *Fenomén bezdětnosti*. Praha : SLON, 2009. ISBN 978-80-7419-020-9.

KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha : Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9.

LENDEROVÁ, M., KOPIČKOVÁ B., BUREŠOVÁ, J. *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2009. ISBN 978-80-7106-988-1.

MAIEROVÁ, C. *40 důvodů, proč nemít děti*. Praha : Rybka Publishers, 2008. ISBN 80-87067-99-1.

MAŇÁK, J.; ŠVEC, V. *Cesty pedagogického výzkumu*. Brno : Paido, 2004. ISBN 80-7315-078-6.

MARKSOVÁ-TOMINOVÁ, M. *Rodina a práce-jak je sladit a nezbláznit se*. Praha : Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-615-5.

MAŘÍKOVÁ, H. *Proměny současné české rodiny*. Praha : SLON, 2000. ISBN 80-85850-93-1.

- MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíc potřebují*. Praha : Portál, 2003. ISBN 80-717-8853-8.
- MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha : Portál, 1999. ISBN 80-7178-320-X.
- MATĚJČEK, Z. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*. Praha : Grada, 2005. ISBN 80-247-0870-1.
- MELCHIOROVÁ, A. *Mateřství*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2009. ISBN 978-80-7195-267-1.
- MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha : Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.
- MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. Praha : SLON, 2008. ISBN 978-80-86429-87-8.
- MOŽNÝ, I. *Česká společnost : Nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života*. Praha : Portál, 2002. ISBN 80-7178-624-1.
- NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Praha : Academia, 1999. ISBN 80-200-0690-7.
- NORVILLEOVÁ, D. *Co dokáže úcta...každý si zaslouží úctu*. Praha : Návrat domů, 2009. ISBN 978-80-7255-208-5.
- PLAŇAVA, I., PILÁT, M. *Děti, mládež a rodiny v období transformace*. Brno : Barrister & Principal, 2002. ISBN 80-86598-36-5.
- RHEINWALDOVÁ, E. *Jak vychovat šťastné dítě*. 2.vyd., Praha : Motto, 2005. ISBN 80-7246-248-2.
- ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. 2.vyd., Praha : Portál, 2004. ISBN 80-7178-829-5.
- SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178-559-8.
- ŠVARŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ K. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách : pravidla hry*. Praha : Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I: Dětství a dospívání*. Praha : Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-0956-0.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II: Dospělost a stáří*. Praha : Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1318-5.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: Dětství, dospělost, stáří*. Praha : Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

Seznam použitých sborníků:

KUCHAŘOVÁ, V. (et al.) Employment and early childcare : Parents' and employers' perspective In SOKAČOVÁ, L. (ed.) *Career - Family - Equal Opportunities: Studies on Women and Men in the Czech Labour Market*. Praha : Gender studies, 2007. s. 7-9.

WAGNEROVÁ, A. Co přinesl a co nepřinesl českým ženám socialistický model rovnoprávnosti - aneb nejen jesle a traktoristky In SOKAČOVÁ, L. (ed.) *Gender a demokracie: 1989-2009*. Praha : Gender studies, 2009. s. 11-13. ISBN: 80-86520-64-1.

Seznam použitých zákonů:

Česko. Zákon č. 117 ze dne 26. května 1995 Sb., o státní sociální podpoře. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1995, částka 74, s. 1645.

Dostupný také z WWW:

<<http://www.zakonycr.cz/seznamy/117-1995-sb-zakon-o-statni-socialni-podpore.html>>.

Seznam použitých internetových zdrojů:

GOLA, P. *EU-kde je rodičovská dovolená nejdelší a nejvyšší?* [online]. 2009 [cit. 2011-04-07]. Dostupné v WWW: <<http://www.finance.cz/zpravy/finance/232979/>>.

LABUSOVÁ, E. *Mateřských škol a jeslí je v ČR stále nedostatek*. [online]. 2011 [cit. 2011-04-25]. Dostupné v WWW: <<http://www.evalabusova.cz/clanky/materskych.php>>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

EU	Evropská unie
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
Např.	Například
OSVČ	Osoba samostatně činná
PPM	Peněžitá pomoc v mateřství
RD	Rodičovská dovolená
Sb.	Sbírky
Tzn.	To znamená

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Maximální délka RD v EU.....	32
Tabulka 2 Základní informace o respondentkách.....	36
Tabulka 3 Doplnující informace o respondentkách	36

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA PI: UKÁZKA OTÁZEK K ROZHOVORŮM

PŘÍLOHA P I: UKÁZKA OTÁZEK K ROZHOVORŮM

Dobrý den,

jmenuji se Veronika Měrková, studuji obor sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně a ve své bakalářské práci se věnuji tématu skloubení mateřství a zaměstnání.

Chtěla bych vás poprosit o poskytnutí asi půlhodinového rozhovoru na toto téma.

Souhlasíte, že bude rozhovor nahráván na diktafon?

Na úvod několik základních informací o vás.

1. Kolik je vám let?
2. Kolik máte dětí, věk+pohlaví?
3. Jak dlouho jste byla s prvním dítětem na rodičovské dovolené?
4. Je vaše dítě plánované?
5. S kým žijete v domácnosti?
6. Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání? V jakém oboru?
7. Jaké je vaše zaměstnání?
8. Jaké zaměstnání má váš partner/manžel?
9. Vyděláváte více peněz vy nebo váš partner/manžel?
10. Na jaký typ pracovního úvazku nyní pracujete? Jak dlouho?
11. Od jakého věku dítěte chodíte do práce?
12. Jakou máte pracovní dobu? Pracujete i o víkendu?
13. Jak dlouhou dobu rodičovské dovolené jste si zvolila?
14. Jak daleko bydlíte od prarodičů dětí a jaký s nimi máte vztah? Jsou už v důchodě?
15. Pobíráte od státu nějaké finanční příspěvky?
16. Jak máte s partnerem/manželem vyřešené financování potřeb rodiny? Máte rozdělené, co má kdo platit např. vy nákupy, partner benzín?
17. Splácíte hypotéku? Máte nějaké dluhy?

18. Jak se měnila finanční situace vaší rodiny po narození dětí? Museli jste se v něčem omezit?
19. Mohla byste mi ve zkratce popsat váš běžný všední den?
20. Kdo se u vás doma stará o domácnost? Máte s partnerem/manželem rozdělené domácí práce? Zvete si na pomoc hospodyni?
21. Pokud je vaše dítě nemocné, kdo s ním zůstává doma?
22. Jak trávíte s dětmi volný čas?
23. Jezdíte na společné dovolené?
24. Uděláte si čas i sama na sebe? Jak často?
25. Jaké máte koníčky?
26. Trávíte někdy volný čas pouze s partnerem/manželem? Např. návštěvou divadla, sportem, večeří v restauraci?
27. Proč jste se rozhodli pro variantu hlídání vašeho dítěte v miniškolce? Zvažovali jste i jiné možnosti hlídání?
28. Dáváte dítě hlídat do miniškolky hned od začátku vašeho nástupu do zaměstnání?
29. Bylo vaše dítě zvyklé na hlídání jinou osobou ještě před nástupem do miniškolky? Kdo jej hlídal, od jakého věku dítěte a jak dlouho?
30. Kombinujete hlídání v miniškolce i s jiným druhem hlídání, např. prarodiči dítěte či chůvou?
31. Kolik hodin denně tráví vaše dítě v miniškolce?
32. Jak si myslíte, že vaše dítě snáší pobyt v miniškolce? Pozorujete nějaké změny, ať už k lepšímu nebo horšímu?
33. Využívala jste služeb rodinného centra Akropolis i dříve, než sem nastoupilo vaše dítě do miniškolky?
34. Kdy jste se rozhodla, že nastoupíte do zaměstnání dříve, než za tři roky po porodu?
35. Jaké byly okolnosti vašeho rozhodnutí?
36. Jak reagoval váš partner a vaši blízcí?

37. Jaký byl postoj vašeho zaměstnavatele? Vyšel vám vstříc? Měla jste možnost volby pracovního úvazku?
38. Setkala jste se i s negativními ohlasy okolí na váš brzký odchod do zaměstnání?
39. Z jakého důvodu jste si zvolila danou dobu rodičovské dovolené?
40. Co vám nejvíc scházelo v době, kdy jste byla na rodičovské dovolené? Měla jste se komu svěřit se svými problémy? Měla jste čas i sama na sebe a své koníčky?
41. Jaký jste měla příjem v době rodičovské dovolené? Přispíval vám i váš partner/manžel?
42. Jak jste se přizpůsobila na nižší příjem v době rodičovské dovolené? Musela jste se v něčem omezit?
43. Účastnila jste se s dítětem volnočasových aktivit pro maminky s dětmi např. plavání kojenců?
44. Vzdělávala jste se ve svém oboru i v době mateřské a rodičovské dovolené?
45. Jak byste popsala vaši rodičovskou dovolenou s prvním dítětem?
46. Víte, jak dlouho byla vaše matka s vámi na rodičovské dovolené?
47. Vychovávali vás oba rodiče? Myslíte si, že se vám dostatečně věnovali?
48. Máte sourozence? Kolik jim je let?
49. Jak si myslíte, že by vypadala situace, pokud byste nastoupila do práce po skončení rodičovské dovolené?
50. Pokuste se srovnat vaše dřívější představy o skloubení mateřství a zaměstnání v době před porodem s realitou. V čem jsou největší rozdíly?
51. Jste spokojená s vaší volbou skloubit mateřství i zaměstnání? Kdybyste mohla vrátit čas, rozhodla byste se stejně?
52. Myslíte si, že je vaše dítě o něco ochuzené, když s vámi netráví 24 hodin denně?
53. Máte nějaké doporučení pro ženy, které plánují pokusit se skloubit mateřství a zaměstnání?

Děkuji vám za rozhovor